

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Аналізуючи початок ХХІ століття можна з повною впевненістю заявити те, що процес глобалізації з кожним роком набирає обертів, перетворюючись на основний тренд та рушійну силу багатьох процесів у різноманітних сферах людської діяльності. Границі в моді, менталітеті, способі життя поступово розмиваються. Варто не забувати й про те, що економіки країн світу стають дедалі більш взаємозалежними та взаємопов'язаними. Хоч і зникнення кордонів на картах та в головах людей – питання часу, на даному етапі розвитку світової спільноти попри усю лібералізацію торгівельних відносин, важливість підтримання належного сальдо платіжного балансу – одне із пріоритетних завдань, поставлених перед державами. Тому варто говорити, що ефективне функціонування митної системи – це запорука та плацдарм для подальшого економічного зростання та добробуту й благополуччя населення.

У більшості розвинутих країн світу еволюційний розвиток національних митних систем відбувався протягом тривалого періоду. Поступове вдосконалення ринкової економічної системи митного регулювання, набуття ним певної інституціональності відбувалося внаслідок затвердження необхідних норм, правил та механізмів захисту національних економічних інтересів [1]. Таким чином даний процес відбувався природно та виступав реакцією на зміну навколишнього економічного середовища.

В Україні зазначені процеси здійснюються у значно стисліші строки. Вітчизняна митна система сформувалась в умовах абсолютної відсутності досвіду діяльності в системі ринкової економіки і довготривалої економічної кризи. Постійні коливання економічної політики держави від лібералізації до протекціонізму, невизначеність зі стратегією економічного розвитку стали причиною недосконалостей системи митного регулювання [2]. Удосконалення митної системи України насамперед потребує точного визначення поняття «митна система».

На думку Мартинюка О. В., митна система – це складна система організаційно-правових та фінансових взаємовідносин, які виникають між державами, митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при ввезенні на її митну територію та вивезенні за межі цієї території товарів, транспортних засобів та інших предметів, на які поширюються митні процедури; а також сукупність тарифних та нетарифних інструментів, принципів, форм і методів їх встановлення, зміни чи відміни, механізм, який забезпечує своєчасну і повну сплату митних платежів, контроль та відповідальність за порушення митного законодавства, а також державні органи, на які покладено обов'язки реалізовувати митну політику. Звертаючись до наявної вітчизняної нормативно-правової бази можна зазначити, що митну

систему становлять: суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, процедури митного контролю та митного оформлення, що здійснюють митні органи[3]. Зазначені елементи митної системи обумовлюють відправні точки для дослідження ефективності її функціонування.

Що стосується підходів до трактування поняття «ефективність», то аналіз наукової літератури та звітів ДФС України свідчить, що єдиний підхід є відсутнім. Це, звісно, передбачає наявність низки поглядів та теорій. В якості показників ефективності ДФСУ аналізує кількісні показники та подає їх у динаміці. Згідно зарубіжної практики ефективність певної системи розглядається як продуктивність організаційної структури, тобто проводиться причинно-наслідковий аналіз між структурою організації та її ефективністю. Продуктивність у цьому випадку – це співвідношення між кількістю затраченої праці та швидкістю прийняття рішень структурою. Звідси усі можливі показники ефективності на дві групи: кількісні та якісні [4]. Тому показники ефективності функціонування митної системи доцільно визначати на базі основних завдань, які вона покликана виконувати. А саме відповідно до ст. 544 Митного кодексу України, на митні органи як специфічний суб'єкт митних відносин та центральну ланку митної системи, покладено 19 завдань, серед яких варто виокремити забезпечення реалізації фіскальної політики, створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства та захист митних інтересів України [3]. До того ж, не варто забувати, що будь-яка високоефективна система ґрунтується та поєднує в собі принципи стабільності, що дозволяє говорити про сталість певного «кістяка» в довгостроковому періоді, та гнучкості, що дає змогу швидко адаптуватися до впливу різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників.

Враховуючи вище зазначене, можна констатувати, що подальший розвиток митної системи України є одним із найбільш актуальних завдань як у системі реалізації євроінтеграційної стратегії нашої держави, так і з погляду забезпечення діяльності митної системи в умовах поглиблення міжнародного співробітництва. Вдосконалення вітчизняної законодавчої бази, визначення чітких стратегічних цілей державою та імплементація закордонного практичного досвіду в перспективі дозволить створити ефективно працюючу митну систему, що становитиме потужний засіб впливу у сфері ЗЕД та сприятиме розвитку зовнішньоторгівельних відносин та економіки загалом.

Література:

1. Годованець О.В. Фіскальний потенціал митної системи України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/69.pdf

2. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія ; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький. : ПП Мельник А.А., 2013. – 428 с. – (Митна справа в Україні. Том 21).

3. Митний кодекс України 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

4. С. Коляда, Т. Левченко. Підходи до оцінки ефективності митної служби: основні аспекти. // Економічний аналіз. – 2012 р. – Випуск 10. Ч. 2

Олена Цимбалюк

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: канд. екон. наук, ст. викладач Сідляр В.В.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Недостатньо ефективний вплив вітчизняної податкової системи на економічне середовище свідчить про неможливість виконувати високоякісно свої функції без здійснення адекватних заходів щодо її вдосконалення. Через порушення принципів соціальної справедливості й економічної ефективності, незадовільне вирішення фіскальних завдань та низький рівень податкової дисципліни вона не відповідає класичним для ринкової економіки регулюючим впливам.

Розвиток соціально-орієнтованої ринкової економіки України вимагає становлення такої системи оподаткування доходів фізичних осіб, елементи якої відповідали б сучасним принципам оподаткування, визначеним цілям економічної політики та світовим тенденціям. Україна пройшла тривалий і складний шлях економічного розвитку, а податки органічно ввійшли в її економічне життя та стали стабільним джерелом формування доходів бюджету, вагомим фінансовим регулятором макроекономічних процесів.

Одним із важливих бюджетоутворюючих податків є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). ПДФО – інструмент прямого оподаткування у податковій системі України, що має мобільніший, динамічніший характер, аніж інші різновиди прямих податків, наприклад майнові, адже останні орієнтовані і прив'язані до стабільної, незмінної бази – вартості майна, що розглядається як об'єкт оподаткування. Тож, вивчення можливостей використання ПДФО для регулювання економіки та вирішення зазначених завдань в нових умовах є актуальним

Податок з доходів фізичних осіб є прямим податком, тобто самостійно сплачується громадянином безпосередньо з отриманого доходу. У сучасних умовах посилюється бюджетна та соціальна роль податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Фіскальне значення ПДФО зумовлюється його високою питомою вагою у доходах місцевих бюджетів, а соціальна ефективність податку полягає у можливості за допомогою диференціації ставок та податкових пільг впливати на рівномірність розподілу доходів населення у територіальному розрізі.

Звідси виконання планових показників із мобілізації податку на доходи фізичних осіб є вкрай актуальним завданням. На рис. 1 наведено динаміку виконання планових показників ПДФО.